

april 2024

Aanpak bestrijdingsmiddelen in drinkwaterbronnen

BESTRIJDINGSMIDDELEN IN DRINKWATERBRONNEN

De kwaliteit van drinkwaterbronnen staat in toenemende mate onder druk en is de afgelopen jaren niet significant verbeterd. Verontreinigingen afkomstig uit de landbouw, industrie en huishoudens zorgen ervoor dat de kwaliteit van drinkwaterbronnen eerder slechter wordt. Het uiterlijk in 2027 bereiken van de afgesproken doelen uit de Europese Kaderrichtlijn Water is daardoor ernstig in gevaar.

Uit verschillende rapporten (zoals de Nationale Analyse Waterkwaliteit (PBL, 2020) en het RIVM rapport Staat drinkwaterbronnen (2020)) blijkt dat bestrijdingsmiddelen in een groot deel van de winningen voor drinkwaterproductie een probleem vormen. In vrijwel alle oppervlaktewaterwinningen en in meer dan een kwart van de grondwaterwinningen worden bestrijdingsmiddelen in normoverschrijdende concentraties gevonden. Daarnaast is 'vergrijzing' van het grondwater een toenemend probleem: lage concentraties van een cocktail van stoffen, waaronder bestrijdingsmiddelen, zijn vrijwel overal aanwezig.

TWEEDE NOTA EN TOEKOMSTVISIE GEWASBESCHERMING 2030

In de Tweede nota duurzame gewasbescherming 2013-2023 (Gezonde Groei, Duurzame Oogst) zijn doelen opgenomen voor het verminderen van normoverschrijdingen door bestrijdingsmiddelen in oppervlaktewater bestemd voor drinkwaterproductie. Uit de tussenevaluatie door PBL is gebleken dat het tussendoel voor 2018, een afname van deze normoverschrijdingen met 50% ten opzichte van 2013, *niet* is gehaald. Het einddoel voor 2023, een afname van 95% ten opzichte van 2013, is ook niet in zicht. In het Compendium voor de Leefomgeving (clo.nl) is in december '23 ook geconstateerd dat het tempo van de afname van het aantal overschrijdingen van de waterkwaliteitsnormen afvlakt. Het einddoel van de Tweede nota lijkt buiten bereik.

In september 2020 is het uitvoeringsprogramma van de Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 gepubliceerd. Hierin is het doel opgenomen om in 2030 nagenoeg geen emissies van bestrijdingsmiddelen naar het milieu meer te hebben. In het uitvoeringsprogramma is het doel voor 2023 uit de Tweede nota als tussendoel opgenomen, net als het KRW doel om uiterlijk in 2027 overal te voldoen aan de norm voor bestrijdingsmiddelen (0,1 µg/l). Vewin heeft het uitvoeringsprogramma mede ondertekend en staat achter de ambities. De uitdaging zit echter in de uitvoering.

- Zorg voor regelmatige monitoring en rapportage van de uitvoering van de maatregelen uit het uitvoeringsprogramma van de Toekomstvisie Gewasbescherming 2030.
- Breng hierbij ook het voorziene bereik van de waterkwaliteitsdoelen in beeld, en neem zo nodig tijdig extra maatregelen, in elk geval waar het normoverschrijdingen door bestrijdingsmiddelen in drinkwaterbronnen betreft.

NATIONAAL PROGRAMMA LANDELIJK GEBIED

Het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en de provinciale gebiedsprogramma's bieden kansen voor een betere bescherming van de bronnen voor drinkwaterproductie, ingepast in een toekomstbestendig ingericht landelijk gebied. Eén van de doelen van het NPLG is om de doelen uit de KRW en de Nitraatrichtlijn via gebiedsgerichte programma's te realiseren.

Gezien de grote opgaven waar de drinkwatersector voor staat pleit Vewin ervoor dat de verbetering van de kwaliteit en beschikbaarheid van drinkwaterbronnen prioriteit krijgt in het NPLG. Dit kan goed door het opnemen van een nieuwe structurerende keuze die zich richt op drinkwaterbronnen. Het Rijk moet zo aan de provincies meegeven dat het halen van de (KRW-)doelen bij drinkwaterbronnen onderdeel moet zijn van de provinciale gebiedsprogramma's en met prioriteit moet worden gerealiseerd. Hiervoor is het ook van belang dat de specifieke doelen voor de verbetering van de kwaliteit van drinkwaterbronnen expliciet worden opgenomen in het NPLG. Algemene verwijzingen naar KRW-doelen geven te weinig houvast.

- Geef de verbetering van de kwaliteit van drinkwaterbronnen prioriteit in het NPLG. Neem in het verlengde van de keuzes in Water en bodem sturend een nieuwe structurerende keuze op in het NPLG die zich richt op 'Bescherming kwaliteit en beschikbaarheid drinkwaterbronnen'.
- Geef expliciet aan de provincies mee dat het halen van de (KRW-)doelen bij drinkwaterbronnen onderdeel moet zijn van de provinciale gebiedsprogramma's. Beschermde gebieden voor drinkwaterproductie moeten aangewezen worden als prioritaire gebieden met een urgente opgave.
- Neem de bestaande doelen voor het tegengaan van de verontreiniging van drinkwaterbronnen als randvoorwaarde op in het NPLG, conform de motie De Groot en Van Campen.
Voor bestrijdingsmiddelen zijn deze doelen:
 - In 2023: een afname van 95% (t.o.v. 2013) van het aantal normoverschrijdingen door bestrijdingsmiddelen in oppervlaktewater bestemd voor drinkwaterproductie;
 - In 2027: voldoen aan de KRW-normen in al het oppervlaktewater bestemd voor drinkwaterproductie. Daarnaast voldoen aan de GWR-normen in alle grondwaterlichamen in Nederland (dit is 0,1 µg/l (individuele stof) en 0,5 µg/l (som) voor bestrijdingsmiddelen);
 - Continu: geen verslechtering van de waterkwaliteit in oppervlaktewater en grondwater bestemd voor drinkwaterproductie. Op termijn verbetering van deze waterkwaliteit zodat de zuiveringsinspanning voor drinkwaterproductie kan worden verlaagd.

TOELATINGSBELEID VERBETEREN

Uit de tussenevaluatie van de Tweede nota door het PBL bleek dat een deel van de waterkwaliteitsproblemen met bestrijdingsmiddelen wordt veroorzaakt door onvolkomenheden in de toelating van deze middelen. Dit komt onder andere doordat de gehanteerde normen bij toelating minder streng zijn dan de waterkwaliteitsnormen uit de Kaderrichtlijn Water. Dit constateert ook de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) in haar rapport over de Kaderrichtlijn Water 'Goed water, goed geregeld' (11 mei 2023). De raad concludeert dat met het huidige Nederlandse beleid de KRW-doelen in 2027 redelijkerwijs niet meer gehaald kunnen worden. Volgens de raad zijn deze doelen ook na 2027 waarschijnlijk niet te realiseren zonder aangescherpte beleidsaanpak.

- Rapporteer op korte termijn over de uitvoering van het voornemen uit het coalitieakkoord om de normen voor de toelating van bestrijdingsmiddelen beter af te stemmen op de KRW-normen.
- Onderzoek de mogelijkheden om het toelatingsbeleid van bestrijdingsmiddelen verder te verbeteren. Denk bijvoorbeeld aan het hanteren van een meer systeemgerichte aanpak, waarbij stapeffecten van dezelfde werkzame stof, combinatie-effecten door verschillende stoffen en ongewenste substitutie van middelen verminderd worden.

BEWUSTWORDING, TOEZICHT EN HANDHAVING

Naast het nemen van nieuwe maatregelen is meer aandacht nodig voor toezicht en handhaving van bestaande maatregelen. Onderzoek heeft bijvoorbeeld uitgewezen dat veel agrariërs zich in de praktijk onvoldoende bewust zijn van het feit dat in grondwaterbeschermingsgebieden restricties gelden voor het gebruik van bestrijdingsmiddelen.

- Zet steviger in op bewustwording en effectief toezicht en handhaving van huidig beleid en regelgeving. Focus hierbij op de bescherming van drinkwaterbronnen.

Meer informatie

Arjen Frentz
070 349 08 90
frentz@vewin.nl

Mirja Baneke
06 82750461
baneke@vewin.nl

Bezuidenhoutseweg 12 (070) 349 08 50
2594 AV Den Haag info@vewin.nl
Postbus 90611 www.vewin.nl
2509 LP Den Haag